

Lukemisen iloa

vauvoille ja varhaisnuorille

TEKSTI MARIITTA HÄMÄLÄINEN KUVA ADOBE STOCK

Suomen Kulttuurirahasto tukee varhaislukemista ja vahvistaa yläkoululaisten lukutaitoa yhteensä yli kahdella miljoonalla eurolla. Lukulahja lapselle -ohjelma ja Lukuklaanin jatkohanke käynnistyvät ensi vuonna. Ne tukevat opetus- ja kulttuuriministeriön Lukutaitofoorumin työtä lasten lukemisen edistämiseksi.

Lapselle ääneen lukeminen on ainoa tehokkaaksi todettu keino kasvattaa lukijoita ja vaikuttaa lukemisharrastukseen tulevaisuudessa”, sanoo Lukukeskuksen toiminnanjohtaja **Ilmi Villacís**.

”Lapsen lukutaidon kehittäminen kannattaa aloittaa vauvaiässä. Jo vastasyntynyt nauttii lukemisesta, loruttelusta ja riimittelystä. Vanhempien koulutustaso saattaa ”periytyä” lapselle, mutta lukeminen on hyvä tapa murtaa sosioekonomisia rajoja. Lapset, joille on luettu ääneen, saavat kouluaineissa parempia arvosanoja. Erot näkyvät jo ensimmäisellä luokalla myös tunte- taidoissa ja sosiaalisissa taidoissa.”

LUKUKESKUS pilotoi viime syksynä Lue lapselle -hankkeen äitiys- ja lastenneuvoloissa.

”Se otettiin niin hyvin vastaan, että eduskunta antoi meille mahdollisuuden tehdä valtakunnallista neuvolayhteistyötä. Suomen Kulttuurirahasto tarjoutui tukemaan vauvaperheitä kirjalahjoilla. Näin syntyi Lukulahja lapselle -ohjelma, jonka toteutuksesta Lukukeskus vastaa. Ohjelma syventää ja moninkertaistaa Lue lapselle -hankkeen vaikutukset. Monissa Euroopan maissa on toteutettu samankaltaisia hankkeita hyvin tuloksin, mutta muualla ei ole yhtä kattavaa neuvolaverkostoa kuin Suomessa”, ohjelman hankepäällikkö **Emmi Jäkkö** kertoo.

Vauvaperheet saivat lukutaitotietoa kirjalahjana viimeksi kansainvälisenä Lapsen vuonna 1979. Silloin äitiyspakkauksissa oli Pallero-lorukirja, joka sisälsi myös asiaa aikuisille. Kirja syntyi Lääkintöhallituksen (nyk. THL) ja Lukukes-

kuksen yhteistyönä.

”Kun aloitin työni Lukukeskuksessa vuonna 2015, otin mukaan oman Pallero-kirjani. Se on ollut meidän johtotähtemme Lukulahja lapselle -ohjelmassa. Haluamme mahdollistaa ääneen lukemisen kaikissa suomalaisperheissä. Samalla tuomme esiin laadukasta lastenkirjallisuutta ja sen tekijöitä.”

ÄITIYS- ja lastenneuvolat voivat antaa jokaiselle vuosina 2019–2021 syntyvälle vauvalle Lukulahja lapselle -kassin. Siinä on yhteinen lorukirja vauvalle ja vanhemmille. Lorut ja kuvitus tilataan kotimaisilta tekijöiltä. Kirjan käytännölliset ohjeet vanhemmille syntyvät monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Toinen kirjalahja, satukirja 3–5-vuotiaille, odottaa vauvan varttumista. Jos vauvalla on jo sisaruksia, kirja saa heti lukijoita.

Kirjat tuotetaan suomeksi ja ruotsiksi, ja sisälöissä otetaan huomioon myös vähemmistökielet. Vanhempien ohjeisto käännetään useimmille maahanmuuttajien kielille. Neuvolan terveydenhoitajat voivat jo nyt jakaa monikielistä tietoa lukemisesta vanhemmille Lue lapselle -verkkosivuilta, tulostettavia kieliversioita on yhdeksän.

Lahjakassiin laitetaan myös Lukukeskuksen iloiset painotuotteet – Lukumitta ja lorukortit – sekä kutsukortti lähikirjastoon.

Lukukeskus tiedotti neuvoloille Lukulahja lapselle -ohjelmasta syyskuussa yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Lue lapselle -aineistoja voi tilata Lukukeskuksesta jo nyt.

Lahjakassien jakelu alkaa keväällä 2019.

”Lukeminen on ihanaa perheen yhteistä aikaa. Siitä muistuttaminen on meidän tärkein tehtävämme”, Emmi Jäkkö sanoo.

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON ja tekijänoikeusjärjestö Kopioston suurhanke Lukuklaani suunnattiin Suomen ala- ja yhtenäiskouluille vuosina 2017–2018. Se otettiin innokkaasti vastaan. Yli 400 koulua osallistui koulukirjastojen kehityskilpailuun, ja 50 kirjan lahjapaketit toimitettiin kaikille kouluille.

Kouluissa toivottiin, että hyvä hanke ulotetaan yläkouluihin. Suomen Kulttuurirahasto päätti antaa myös vanhemmille lapsille lisää mahdollisuuksia innostua kirjoista ja lukemisesta. Rahasto lahjoittaa miljoona euroa ylä- ja yhtenäiskoulujen Lukuklaani-hankkeeseen, jonka toteutuksesta vastaa Lastenkirjainstituutti. Tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat Äidinkielen opettajain liitto ja Lukeva koulu -hanke sekä kansallisen Lukutaitofoorumin Lukuliike-kampanja.

Yläkoulujen Lukuklaani-hanke ajoittuu vuosiin 2018–2019. Sen kohderyhmänä ovat kaikki Suomen peruskoulut, joissa on 7.–9. luokat. Niitä on yhteensä 885, ja oppilaita noin 177 600.

”Nuorten lukemisintoa voidaan parantaa laajasti vain konkreettisilla, koko Suomea koskevilla toimilla. Suomen Kulttuurirahaston Lukuklaani-hanke yläkouluille on juuri sellainen. Se on merkittävä myös kustantajille ja kotimaisille kirjailijoille”, sanoo Lastenkirjainstituutin toiminnanjohtaja **Kaisa Laaksonen**.

Lukuklaani-hankkeessa Kulttuurirahasto on lahjoittanut alakouluihin 100 000 kirjaa. Yhtä paljon kirjoja saavat ensi vuonna yläkoulut, vaikka niitä on vähemmän kuin alakouluja. Kulttuurirahasto mahdollistaa sadan kirjan paketin lahjoittamisen jokaiselle yläkoululle. Paketit sisältävät luettavaa monenlaisille lukijoille. Ruotsinkieliset ja saamenkieliset koulut saavat omat kirjapaketinsä. Alakouluille kirjapaketin sisällön koostivat lastenkirjallisuuden ammattilaiset, yläkouluille kirjat valitsee monialainen asiantuntijaryhmä. Kulttuurirahaston asettama hankkeen ohjausryhmä vahvistaa valinnat tämän syksyn aikana. Koulut pääsevät tilaamaan kirjoja kevätlukukaudella 2019, ja ne toimitetaan syyslukukauden alussa.

”Valinnoissa keskitytään kirjoihin, jotka kestävät aikaa. Näin varmistamme, että koululaiset innostuvat lukemaan niitä myös kymmenen vuoden kuluttua. Etusija annetaan suomalaisille tekijöille, sillä kotimainen kirjallisuus on laadukasta. Tietokirjojen valinnassa ja koulukäytössä painottuu ilmiölähetyisyys”, Kaisa Laaksonen kertoo.

NYKYISEN opetussuunnitelman perusteet korostavat monilukutaidon tärkeyttä eli erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvioimisen taitoja eri ympäristöissä ja tilanteissa. Lukuklaani-hankkeessa opettajien avuksi kootaan aineisto, joka liittyy koulun tilaaman kirjapaketin sisältöön. Se sisältää muun muassa ohjeita lukupiirimallin käyttöön tehtävineen, luokkakirjasarjojen sisältöpohjaisia käsittelyvinkkejä ja toiminnallisia tehtäviä sekä vinkkejä ilmiöpohjaisen oppimisen tueksi. Kirjallisuus liitetään laajemmin muihinkin oppiaineisiin liittyviin ilmiöihin. Kaikki aineistot kootaan hankkeen omalle, täydentyvälle verkkosivustolle. Niistä tehdään myös painettu julkaisu, joka lähetetään kouluun kirjapaketin mukana. Opettajien ja lisää lukemista kaipaavien oppilaiden käyttöön kootaan laaja luettelo yläkoululaisille soveltuvista kirjoista.

”Opettajat ovat Lukuklaanin onnistumisessa avainasemassa”, Kaisa Laaksonen sanoo. ”Kirjat eivät tule koulussa luetuiksi, elleivät opettajat innostu niistä. Lukuvinkki on uskottava, kun suosittelee itse lukenut kirjan. Yläkoulujen Lukuklaania voidaan hyödyntää äidinkielen ja kirjallisuuden lisäksi muissakin oppiaineissa. Kirjapaketit ja tukiaineistot kootaan kaikkia koulun opettajia ja oppilaita ajatellen.”

Yhteisöllinen lukeminen tulee kouluihin

Lukemista alakouluissa tutkitaan nyt historiallisen laajasti

TEKSTI TIIAMARI PENNANEN

Kirjoja käsitellään suomalaisilla ala-asteilla ilahduttavan mielikuvituksellisin keinoin, kertovat Lukuklaani-hankkeen tutkijat, kirjallisuustieteen professori **Pirjo Hiidenmaa** ja tutkimuskoordinaattori **Henri Satokangas**.

Koululaiset tekevät kirjoista esimerkiksi näytelmiä, keskusteluja ja paneeleita, videoita ja still-kuvia.

"Tällöin kirja ei ole vain yksi esine, vaan tarina lähtee elämään koululaisten töissä", kertoo Satokangas.

VALTAKUNNALLISEN Lukuklaani-hankkeen tutkimusosiossa kartoitetaan, mitä ja miten suomalaisilla ala-asteilla luetaan. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa kaikille ala-asteen opettajille lähetettiin kysely, johon saatiin vastaukset liki 900 opettajalta. "Näin laajaa ala-asteiden kartoitusta ei ole tietääkseni Suomessa tehty ikinä", sanoo Hiidenmaa.

TARVE Lukuklaani-hankkeelle on lähtenyt huolesta, että suomalaisten lasten ja nuorten lukutaito on heikkenemässä. Mutta mitään asiaa ei voi edistää kauhuksia maalaamalla ja katastrofia ennustamalla, Hiidenmaa uskoo. "Mieluummin tartutaan innostaviin esimerkkeihin ja pohditaan, miten hyviä käytäntöjä voisi tuoda kaikkien ulottuville."

Yksi sellainen voisi olla sosiaalinen lukeminen, joka on nyt Hiidenmaan mukaan nousussa yhteiskunnassa.

KIRJASTOT järjestävät aikuisille suosittuja lukupiirejä, kirjallisuustapahtumia syntyy lisää uusille paikkakunnille, kirjamesut ovat joka vuosi yleisömenestyksiä, lavarunous tuo kirjallisuutta julkisiin paikkoihin ja kirjablogeissa jaetaan lukukokemuksia.

"Samaan aikaan, kun kirjasta puhutaan auringonlaskun tuotteena, kirjoja käsittelevät julkiset tapahtumat vetävät paljon yleisöä", sanoo Hiidenmaa.

Sosiaalinen lukeminen on kyselyvas-

tausten perusteella tulossa myös kouluhin, mutta se ei ole vielä valtavirtaa. Iso osa opettajista näyttää edelleen suosivan opetustapaa, jossa oppilaat käsittelevät kirjaa yksin, esimerkiksi lukevat kotona ja tekevät lukemastaan koulussa piirustuksen.

TOISAALTA koulujen välillä on suuria eroja, ja erilaisia lukutapoja käytetään monipuolisesti ja jopa rinnakkain. Luokassa saatetaan lukea kirjaa yhdessä ääneen tai pareittain, kotona yksin tai vanhemmille.

Hiidenmaan ja Satokankaan mielestä yhdessä lukemista ja lukupiirejä voisi olla enemmän, koska sosiaalinen lukeminen edistää tutkimusten mukaan lukuintoa.

"Kirjasta tulee yhteinen, kun siitä keskustellaan, verrataan kokemuksia ja mielipiteitä. Toisen mielestä kirja oli jännä, ja toisen mielestä ei yhtään. Sellainen keskustelu on hyvä myös oppimisen ja empatiakyvyn kehittymisen kannalta", sanoo Hiidenmaa.

Lukulahjojen kummitäti

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko kutsui Lukulahja lapselle -ohjelman avauskirjeessä kaikki Suomen neuvolat jakamaan lukulahjoja vauvaperheisiin. ”Suomen Kulttuurirahaston suurhanke viitoittaa polun lapsen lukutaitoon”, hän iloitsee.

TEKSTI MARIITTA HÄMÄLÄINEN KUVAT PEKKA HANNILA

Olen hyvin innostunut yhteistyöstä Suomen Kulttuurirahaston kanssa. Lukulahja lapselle on harvinainen ohjelma: se kohdistuu kaikkiin ohjelma-kaudella syntyviin vauvaperheisiin niiden taustasta tai taloudellisesta tilanteesta riippumatta, ja sen tavoitteita ei kukaan vastusta”, perhe- ja peruspalveluministeri **Annika Saarikko** sanoo.

Saarikko kutsuu Suomen yhtenäistä kansallista äitiys- ja lastenneuvolajärjestelmää hyvinvointivaltion timantiksi. Se tavoittaa lähes kaikki odottavat äidit sekä lapset syntymästä koulun aloittamiseen asti.

”Neurolat ovat vastuussa paljosta lapsiperheiden hyvinvoinnissa. Jouduin ensin vähän miettimään, kuormittaako Lukulahja lapselle neuvoloita, joille mielellään annetaan yhä lisää tehtäviä. Uskon kuitenkin, että lahjakassin antaminen vauvoille neuvolatarkastuksen yhteydessä on terveydenhoitajille mieluista. Se ei ole velvollisuus vaan arvokas mahdollisuus muistuttaa perheitä yhteisten lukuhetkien tärkeydestä. Odotan ohjelmasta palautetta neuvola-ammattilaisilta.”

LAPSEN ja vanhempien varhainen vuorovaikutus luo pohjan lapsen kielen ja puheen kehitykselle. Annika Saarikko on hämmäntynyt ja hämmästynyt tutkimustuloksista, joiden mukaan suomalaisten vanhempien asenne lukemista kohtaan on muuttunut kielteisemmäksi. Hän muistuttaa, että lapselle lukeminen kehittää myös mielikuvitusta ja tukee tunteiden käsittelyä sekä myöhempää koulumenestystä. Lapsen sosiaalisuus, eläytymiskyky ja empaattisuus vahvistuvat.

”Säännöllisellä ääneen lukemisella voidaan vaikuttaa valtavasti lapsen kehittymiseen ja elämäntaitoihin. Lukeminen on olennaisen tärkeää myös perheen sisäisten suhteiden kannalta. Lukiessa kaikki huomio keskittyy lapseen. Aito läsnäolo on ihmissuhteiden sementtiä. On hienoa, että lukulahja annetaan lapselle jo alle 1-vuotiaana.

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko toivoo, että Lukulahja lapselle johdattaa vanhemmat rauhoittumaan lapsen kanssa sadun äärelle, olemaan aidosti läsnä. Vauvallekin kannattaa lukea joka päivä.

Se viitoittaa polun lapsen lukutaitoon ja kirjallisuuden pariin.”

ANNIKA Saarikon ensimmäinen unelma-ammatti oli kirjaston täti.

”Minulle luettiin kotona paljon. Kun opin itse lukemaan, ahmin tietysti Aku Ankka, Disney-satukirjat ja tyttökirjaklassikot. Kyläkirjasto oli tärkeä paikka. Muistan vielä kirjastokorttini numeronkin: se oli 28. Leikin usein kotona kirjastoa. Kirjaston tätiä minusta ei kuitenkaan tullut. Innostus ja uteliaisuus uusiin asioihin johti minut Turun yliopistoon opiskelemaan luokanopettajaksi ja edelleen mediatutkijaksi.”

AJANKUVA muuttuu.

”Kun Aarni syntyi lokakuussa 2014, omat lukuhetkeni vähenivät ja älypuhelimien selailu lisääntyi. Olen kiireinen ja kärsimätön. Vauvan kanssa aloin opetella hetken pysähtymistä ja elämästä nauttimista. Luimme Aarnille jo ensimmäisinä kuukausina pehmokirjoja. Ilta-satujen aika alkoi, kun hän oli hieman alle kaksivuotias. Sitä ennen olimme

tutkineet yhdessä kuvakirjoja. On tärkeää oivaltaa, mikä lasta kiinnostaa. Miinat ja Manut ihastuttavat nyt Aarnia kuten minuakin aikoinaan. Ei ole sattumaa, mitkä lastenkirjat ovat suosittuja. Hyviä kirjoja luetaan sukupolvesta toiseen. Ihailen suomalaisten lastenkirjojen upeita kuvituksia ja löydän niiden tarinoista viestejä itsellenikin.”

ANNIKA Saarikko seuraa kiinnostuneena, miten lapsen kirjamieltymykset muuttuvat hänen kasvaessaan.

”Käymme Aarnin kanssa kirjastossa kerran kuukaudessa. Vanhemmuutta on tunnistaa se, miten pitkiä ja miten vaativia satuja lapsi haluaa kuunnella.”

Perinteisen painetun kirjan suosioista kilpailevat monenlaiset lasta kiinnostavat sähköiset sadunkerronnan alustat.

”Satuhetkiä voi olla monenlaisia. Eikä tarvitse odottaa iltaa: saduista voi nauttia päivälläkin. En halua syyllistää vanhempia älylaitteista. Aarni katselee Pikku Kakkosen Lasten Areenaa iPadista. Minä kuuntelin lapsena satuja myös C-kaseteilta.”

Lukutaito on elämäntaito

Kirjailija Jari Järvelä on Lukuklaani-idean isä ja hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja. Hän tunnisti koululaisten lukutaidon vaarallisen vajeen sekä tutkimuksista että koulujen arjesta.

TEKSTI MARIITTA HÄMÄLÄINEN KUVA JUHA METSO

”Vaimoni toimii äidinkielen ja kirjallisuuden opettajana yläkoulussa. Hän on kertonut huolestuneena vuosien varrella koululaisten lukutaidon laadun heikentymisestä.”

Järvelän mukaan koululaisten lukuinnostusta voidaan herättää ja kasvattaa parhaiten kahdessa kehitysvaiheessa.

”Ahmimisiässä eli alakoulussa kolmannella ja neljännellä luokalla sekä etsikköaikana yläkoulussa, kun nuoren maailmankuva laajenee kasvun ja itsenäistymisen myötä ja hän pystyy ihan uudella tavalla menemään toisten nahkoihin.”

”Kun lapsi harrastaa jalkapalloa tai jääkiekkoa, vanhemmat kannustavat ja kускаavat häntä harkkoihin. He tietävät, että pelitaidot kehittyvät vain harjoittelemalla. Yhtä innokkaasti heidän tulisi kannustaa lastaan myös lukuharjoituksiin”, Järvelä sanoo.

”TUTKIJAT ovat havainneet, että loogista ajattelua kehittää parhaiten kaunokirjallisuus. Kun tarinassa ei väännetä kaikkea rautalangasta, lukija oppii ymmärtämään isoja kokonaisuuksia ja rivien välitkin. Tällaiseen oppimiseen ei mikään muu kouluaine pysty. Lukuklaanin yläkoulujen kirjapaketteihin kannattaa valita myös novelleja. Novelli ehditään lukea ja käsitellä yhdessä opitun aikana.”

Koulun jokaisella oppiaineella on

oma kielensä. Arjessa ympärillämme liikkuu kymmeniä erilaisia kielen rekistereitä.

”Tekstiä tulee joka suunnasta koko ajan. Sitä pitää pystyä tulkitsemaan. Nuoret eivät lue uutisia sanomalehdistä vaan iltapäivälehtien lööpeistä. Syvä-lukeminen on vaikeaa, ellei ymmärrä tekstien tyylilajeja. Kaikki – myös valemedia, valeuutiset ja mainokset – uppoaa nuoriin yhtä tehokkaasti. Suomessa tarvitaan monilukutaitoa elämässä selviytymiseen. Syrjäytyminen vaanii – ei vain kahdeksankymppisiä vanhuksia vaan myös yläkoululaisia. Kuvittelemme, että nuoret ovat taitavia häppäkkeiden käyttäjiä. Totuus on toinen: he käyttävät muutamia sovelluksia, mutta eivät osaa hakea tietoa netistä. On hienoa, että monilukutaito on vihdoinkin otettu koulujen opetussuunnitelmaan.”

LUKUINNOSTUS juurtuu kestäväksi varhaislapsuudessa. ”Perhe on tärkein lukukasvattaja: lukemisen kulttuuri tarttuu kotona ihan huomaamatta. Lapsuudenkodissani luettiin ja käytiin kirjastossa. Meillä ja kavereiden kotona oli kirjahylly. Televisiosta näkyi vain kaksi kanavaa, eikä sieltä paljon katsottavaa lapselle tullut. Lukeminen oli tapa tehdä retkiä ja ulkomaanmatkoja. Siinä sivussa lukutaito kehittyi. Monen nykylapsen kotona ei ole kirjahyllyä eikä kirjojakaan. Ainakin kou-

luissa kirjoja pitää olla saatavilla, jotta lapsi voi innostua lukemaan. Peruskouluissa ei ole ollut kunnon kirjastoja vuosikymmeniin”, Järvelä sanoo.

Kolmevuotias Jari istui pöydän alla kuuntelemaan, kun ekaluokkalainen isosisko tavasi ääneen aapista. Hän oppi lukemaan ennen siskoaan. Toisen suuren oivalluksen hän koki viisivuotiaana. Leikkiveri, pari vuotta vanhempi tyttö, isotteli lukeneensa **Enid Blytonin** lastenkirjan.

”Selasin tytön kirjaa ja kauhistuin: siinä ei ollut yhtään kuvaa. Eihän sitä voi lukea! Tyttö selitti, että kun alat lukea, kuvat syntyvät omassa päässäsi. Ymmärsin. Tie kotoa kirjastoon oli ensimmäisiä reittejä, joita kuljin itseni. Minusta tuli innokas kaikkiruokainen lukija.”

Järvelä ei halua korostaa poikien lukutaidon heikentymistä.

”KIINNOSTAVAT tarinat vetoavat yhtä lailla poikiin kuin tyttöihin. Ei siinä tarvita ylimääräisiä viisastenkiviä. Jokainen nuori hakee lukemastaan samastumispintaa. Opettajan monipuoliset lukuvinkit ja lukupiirit ovat tärkeitä. Lukeminen on helpompaa kaksin tai porukalla. Kun kaverikin lukee samaa kirjaa, lukupiirissä syntyy myönteisiä paineita ja yhteisöllisiä, toiminnallisiakin kokemuksia. Toivon, että Lukuklaanissa kehitetty lukupiiritoiminta juurtuu pysyvästi kouluihin.”

"Lukemisen edistämiseen ja monilukutaidon vahvistamiseen on panostettava Suomessa tuntuvasti, pitkäjänteisesti ja valtakunnallisesti Lukuklaanin jälkeen", kirjailija Jari Järvelä sanoo.

Miksi lukea lapselle ääneen?

Tutkimukset osoittavat, että suomalaisten lasten into lukemiseen on vähenemässä. Tämä näkyy muun muassa lukutaidon heikkenemisenä. Lasten lukuharrastusta voidaan kuitenkin vahvistaa lukemalla heille ääneen.

TEKSTI MINNAMARIA KOSKELA KUVA MIKKO VÄHÄNIITTY

"Hankkeen tavoitteena on tuoda lukuiloa keskisuomalaisiin lapsiperheisiin. Arjesta kannattaa raivata tilaa yhteisille lukutuokioille. Mukavat rutiinit vahvistavat perhekulttuuria ja yhteisöllisyyttä", kertovat Marja-Kristiina Lerkkanen (vas.), Suvi Ylönen ja Antti Niskanen.

Lasten luku- ja kirjoitustaidon tutkija, professori **Marja-Kristiina Lerkkanen**, Keski-Suomen Kulttuurirahaston asiamies **Antti Niskanen** ja Niilo Mäki Instituutin hankevastaava **Suvi Ylönen** ovat mukana Keski-Suomen Kulttuurirahaston käynnistämässä Tartu tarinaan -hankkeessa. Sen ohella heitä yhdistää toinenkin asia, lapsuus, jossa ääneen lukemisen perinne oli vahva. Kaikista heistä kasvoi aikuisia, jotka tekevät työtä kielen ja tarinoiden parissa.

"Tulen suvusta, jossa on aina luettu paljon. Minulle luettiin ääneen vielä sen jälkeenkin, kun olin itse oppinut lukemaan. Olin vauhdikas lapsi, jolle ilta-satu merkitsi myös rauhoittumista. Muistan lapsena ajatelleeni, että minulla on oikeus ilta-satuun", Suvi Ylönen kertoo.

ANTTI NISKASEN lapsuudessa kirjasto sijaitti alakoulun vieressä. Sen lisäksi, että perheen äiti luki usein lapsilleen ääneen, poika ahmi tarinoita itsekin.

"Vaahteramäen Eemelistä tykkäsin kovasti. Ja vähän isompana **Sherlock Holmesista**", Niskanen muistelee.

MARJA-KRISTIINA LERKKASELLE ääneen lukemisella oli suuri merkitys, sillä hän itse oppi lukemaan myöhään. Oma aktiivinen lukuharrastus virisi vasta yläasteella. Onneksi perheen äiti oli innokas lukija. Hän luki lapsilleen ääneen joka päivä.

"Minulla on kokemusta myös siitä, että lukeminen voi olla vaikeaa ja herättää monenlaisia tunteita. Isäni puoleisessa suvussa on paljon lukivaikeutta. Luulen, että omaan taustaani liittyvä proble-

matiikka on johtanut minut tämän tutkimusaiheen pariin", Lerkkanen pohdiskelee.

Lerkkanen on tutkinut lasten lukutaitoa yli 25 vuoden ajan. Keski-Suomen Kulttuurirahasto palkitsi hänet elämäntyöstään Schildtin palkinnolla keväällä 2018.

SUOMESSA iltasatuperinne on edelleen vahva. Valtaosassa alle kouluikäisten lasten perheistä lapsille luetaan iltasatuja. Esikoulu- ja ekaluokkalaisten perheissä luku on selvästi matalampi. Lasten opittua lukemaan monet vanhemmat mieltävät ääneen

lukemisen turhaksi. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että näin ei ole.

"Alaluokkalaisten lukutaito on monesti vielä huteraa. Ääneen lukemisessa lapsi voi keskittyä sisältöön, ja hänelle välittyy ajatus siitä, että lukeminen on arvokasta ja tärkeää. Puhutaan viidentoista minuutin taiasta. Lukemalla lapselle säännöllisesti vartin päivässä annat

hänelle hyvät eväät elämään", Lerkkanen vinkkaa.

Hän suosittelee lukemaan lapselle ääneen niin pitkään kuin tämä nauttii kuuntelemisesta.

LUKEMISELLA on lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta suuri merkitys. Kognitiivisten taitojen ohella se vaikuttaa kaveri- ja tunnetaitoihin, kuten empatiakykyyn. Ääneen lukemisella on positiivisia vaikutuksia myös koko perheen kannalta:

"Yhdessä vietetty lukuhetki vahvistaa perhekulttuuria ja yhteisöllisyyttä. Mukavat rutiinit ovat tärkeitä, ne jäsentävät arkea", Niskanen pohtii.

"Ääneen lukemisessa lapsi voi keskittyä sisältöön, ja hänelle välittyy ajatus siitä, että lukeminen on arvokasta ja tärkeää."

Tartu tarinaan -hanke aktivoi perheitä lukemisen pariin

Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahasto käynnisti elokuussa puolitousta vuotta kestävä hankkeen, jonka tavoitteena on kannustaa keskisuomalaisia lapsiperheitä lukemisen pariin. Projektin kohderyhmänä ovat perheet, joissa on 0–6-vuotiaita lapsia. Koska valtaosa alle kouluikäisistä lapsista ei vielä itse osaa lukea, vanhempien, päiväkodin ja esikoulun merkitys lukuharrastuksen tukemisessa on keskeinen.

Hankkeessa on mukana Niilo Mäki Instituutti, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri ja Jyväskylän kesäyliopisto.

"Pyrimme tavoittamaan erityisesti sellaiset perheet, joissa lukeminen on vähäistä tai tottumusta ei ole lainkaan. Tähän on monia syitä. Ne eivät välttämättä liity perheiden sosioekonomiseen asemaan, vaan siihen, että arki on nykyisin hektistä. Haluamme nostaa esille sen, että lukeminen on paitsi tärkeää myös

mukavaa", Keski-Suomen rahaston asiamies Antti Niskanen kertoo.

Käytännössä hanke toteutetaan Tartu tarinaan -työpajojen ja Lukuboksien avulla. Vanhemmille suunnatuissa työpajoissa pohditaan lukemisen monia ulottuvuuksia. Lukuboksit ovat kirjapaketteja, jotka on suunniteltu tietyn teeman ympärille. Niitä jaetaan päiväkoteihin sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahviloihin.